

1^e zondag van de veertigdagentijd / 14 februari 2027

Exegetische notities eerste lezing

Genesis 9,8-15

In de eerste lezing is sprake van een verbond van God met Noach. In het bijbelse denken is het steeds God die zijn verbondspartner kiest en de verbondsverplichtingen vaststelt. Gods verbond is dan ook unilateraal. Maar dit houdt tevens in dat God zijnerzijds het verbond niet verbreekt. Dat de regenboog als teken van dit verbond dient, geeft te denken. Sinds de Verlichting denken wij de regenboog te begrijpen. Maar hebben wij ook weet van haar werkelijke geheim? De regenboog gezien als een verbond tussen hemel en aarde, tussen God en mens is een interpretatie die alleen in de Bijbel voorkomt (vergelijk Ezechiël 1,28; Openbaring 4,3 en 10,1).

Opvallend is ook bij de verklaring van dit teken, dat niet de mensen, als zij de regenboog zien, aan de belofte van God moeten denken, maar dat die boog God aan zijn belofte moet herinneren. De auteur spitst hier toe wat hij met het hele gedeelte wil zeggen: het behoeden van de mensen en van al het levende berust uitsluitend en alleen bij God. Aan de geschiedenis van de natuur en van de mensheid ligt een onvoorwaardelijk 'ja' van God tot zijn schepping ten grondslag, een 'ja' tot alle leven. Dit 'ja' kan noch door wat voor rampen dan ook, noch door misstappen, ontarding, rebellie van de mensheid aan het wankelen gebracht worden. God toont zich opnieuw – al is het dan uiteindelijk – als een God die leven mogelijk maakt. Daarin onderscheidt hij zich van andere goden uit het oude Oosten. Hun oorlogsboog is vervangen door een vredesboog. En zo is de eerste lezing tevens een apologie van het geloof in één leven gevende God.

Met Noach begint een nieuw contract van God met de mensen; hij vormt het cont(r)actpunt. Maar Noach is meer dan alleen maar zichzelf. Hij is een 'corporatieve persoon', de plaatsvervanger van de hele mensheid. In hem moet het mensdom opnieuw ontvankelijk worden voor de heilsontmoeting met God. Feitelijk is er dus sprake van een 'ontpersoonlijking' van Noach, omdat met hem de horizon wordt verbreed (zie ook de volkenlijst in Genesis 10 en de tweede lezing van vandaag). Eens te meer blijkt dat de Bijbel de 'geschiedenis' van het heil en het onheil volgt. Na het ophouden van de vloed (onheil) wordt hier de regenboog beschreven als teken van de Weg van de mensheid naar het heil, zoals ook de sabbat als teken van het verbond wordt gezien na het voltooiën van het scheppen. De mythen in de eerste elf hoofdstukken van Genesis willen duidelijk maken dat in principe, 'in den beginne', Gods trouw sterker is dan de ontrouw van de mens.

Exegetische notities antwoordpsalm

Psalms 25,4bc-5ab.6-7bc.8-9

Psalms 25 lijkt op een gebed in kunstvorm. De beginletters van de verzen vormen het Hebreeuwse alfabet. Eenzelfde alfabetische structuur vinden we ook in Psalms 9-10, 34, 37, 111 en 145. Zo'n vorm staat vaak garant voor een totale overweging, letterlijk van a tot z. Onderrichtende passages gaan hand in hand met stukken gebed waarin God gevraagd wordt Zijn Weg, Zijn Thora, te openbaren. God heeft immers de reputatie dat Hij dat doet aan eenieder, zelfs een zondaar, die er behoefte aan heeft. Het beeld van de Weg als levensgang is hét beeld in alle grote wereldreligies. De mens heeft de hulp van God nodig, niet alleen om kennis te krijgen van de Weg, maar ook om door God zelf geleid te worden op de Weg, die niet vastligt, maar ontstaat. Net als het menselijk geloof: ook steeds werk in uitvoering.

Exegetische notities tweede lezing

1 Petrus 3,18-22

In de tweede lezing verduidelijkt Petrus dat het uiteindelijke doel van Christus' lijden en dood erin bestaat de Weg open te maken naar God en voor de mensheid verzoening en vergeving te bewerken, opdat de gelovigen door hem naar God kunnen worden gevoerd. Zo wordt het verbond tussen God en de mensen hersteld. Als Verheerlijkte is Christus gegaan naar de *geesten in de kerker*. Dit zinnetje wordt uiteenlopend geïnterpreteerd. Worden met deze *geesten* gevallen engelen bedoeld, de stichters van het kwaad in de wereld, omdat Petrus zegt dat ze *weerspanning* waren geweest in de dagen van Noach? Vallen de geesten binnen de opvallende driedeling *engelen en machten en krachten* in het slot van deze tweede lezing?

Christus wordt voorgesteld als iemand die na zijn verrijzenis het kwaad overwon. Tegenover deze boze geesten die niet tot inkeer kwamen, staat de rechtvaardige Noach en zijn familie. De redding van Noach ziet Petrus als een voorafbeelding van de redding der gelovigen (vergelijk de eerste lezing) en het water waardoor Noach werd gered, wordt een voorafbeelding van de doop die positief wordt omschreven.

Exegetische notities Evangelie

Marcus 1,12-15

Het eerste optreden van Jezus van Nazaret wordt duidelijk als de kern van zijn verkondiging is verteld, namelijk de nabijheid van het Rijk Gods. De tekst van de evangelielezing is de proloog van het Marcus-evangelie en vormt de climax ervan.

In de woestijn wordt Jezus op de proef gesteld. Hoe karig is Marcus' versie in vergelijking met die van Matteüs en Lucas. Ze lijkt meer op een resumé dan op een verhaal. Zo is het beeld van de 'Geest' vaag. Je ziet de contouren, maar besef je de inhoud? Marcus ziet de Geest als een kracht van buitenaf die op Jezus inwerkt. Deze Geest is het die Jezus 'eruit gooit' (zo staat er letterlijk uit het Grieks vertaald) de woestijn in. Is dit dezelfde woestijn van Johannes de Doper aan het begin van hoofdstuk 1? In deze woestijn wordt Jezus door Gods grote tegenspeler, de satan, beproefd. De 40 dagen zijn enerzijds een verwijzing naar het 40-jarige verblijf van het joodse volk in de woestijn (Deuteronomium 8,2), en anderzijds naar de profeten Mozes (Exodus 24,18 en 34,28) en Elia (1 Koningen 19,5-8). Bijbels gesproken mag je dan aannemen dat na het verloop van zo'n periode iets wezenlijks tot voltooiing is gekomen. De maat is vol. Marcus' versie is verbijsterend. Moet deze Jezus een Messias worden? Een Messias die verblijft bij de wilde dieren? En waarom noemt Marcus die wilde dieren zo nadrukkelijk? Is het denkbaar dat Marcus de wilde dieren ten tonele voert om aan te geven dat Jezus' leven bedreigd werd? De wilde dieren staan aan de kant van de satan. En daarom moeten er ook engelen zijn als Jezus' diakens (en beschermers?). Verwijst Marcus misschien naar Adam in de Hof van Eden en wil hij zeggen dat in het messiaanse rijk mens en dier weer in harmonie leven? (Vergelijk Jesaja 11,6; Hosea 2,17, Psalm 91,11-13).

Nadat Johannes was gevangen genomen ging Jezus naar Galilea en verkondigde Gods Blijde Boodschap. Hij zei: 'De tijd is vervuld en het Rijk Gods is nabij; bekeert u en gelooft in de Blijde Boodschap. Zo eindigt deze evangelielezing in de vertaling van het lectionarium. Een strikt letterlijke vertaling van de Griekse tekst is: 'En na de Johannes was overgeleverd kwam de Jezus naar het Galilese verkondigend het evangelie van God en zeggende dat de tijd vervuld is en de heerschappij van God dichtbij: kom tot inkeer en vertrouw op het evangelie.'

Suggereert Marcus een verband tussen Johannes' 'uitlevering' en Jezus' weggaan naar Galilea? Is er sprake van een vlucht? Twee hoofdstukken verder is 'uitlevering' ook op Jezus zelf van toepassing in verband met Judas 'die Hem heeft uitgeleverd' (Marcus 3,19). Krijgt het idee van Jezus als Messias opnieuw een knauw? Maar dan spreekt Jezus voor het eerst en

eerste woorden zijn ‘in principe’ belangrijk. Merk op dat Marcus alleen de oproep van Jezus in de directe rede schrijft: *Bekeert u en geloof in de Blijde Boodschap*.